

ĐỜI SỐNG TÍN NGƯỠNG, TÔN GIÁO Ở VIỆT NAM NĂM 2023: NHỮNG SỰ KIỆN TIÊU BIỂU VÀ KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH

Tóm tắt: Năm 2023 là năm có nhiều sự kiện tôn giáo nổi bật: Ban Tôn giáo Chính phủ công bố sách trắng về tôn giáo, Việt Nam và Vatican nâng cấp quan hệ ngoại giao, Bộ Ngoại giao Mỹ đưa Việt Nam vào danh sách cần giám sát đặc biệt về tự do tôn giáo, v.v... Đời sống tôn giáo, tín ngưỡng phong phú, đa dạng với nhiều xu hướng vận động biến đổi. Bài viết nhằm phân tích một số sự kiện nổi bật trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam năm 2023, trên cơ sở đó, nêu ra một số khuyến nghị về mặt chính sách. Bài viết cũng có thể xem như nhìn lại một năm về đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam để khái quát những vấn đề lý luận, thực tiễn đặt ra, nhằm tư vấn chính sách một cách kịp thời.

Từ khóa: Đời sống tín ngưỡng, đời sống tôn giáo, sự kiện tiêu biểu, chính sách tôn giáo, năm 2023, Việt Nam.

Dẫn nhập

Nghiên cứu đời sống tín ngưỡng, tôn giáo là một chủ đề được các nhà nghiên cứu tôn giáo đặc biệt quan tâm, bởi sự phong phú, tính đa dạng và biến đổi liên tục của đời sống tín ngưỡng, tôn giáo là những chất liệu quan trọng cho các nghiên cứu về tôn giáo. Trong những năm qua, Viện Nghiên cứu Tôn giáo là một trong những địa chỉ có nhiều nghiên cứu về đời sống tôn giáo. Năm 2019, Viện Nghiên cứu Tôn giáo tổ chức Hội thảo khoa học: Đời sống tôn giáo Việt Nam hiện nay; năm 2020, Viện tổ chức Hội thảo Đời sống tôn giáo Việt Nam đương đại: Đời sống Phật giáo; năm 2021, Viện tổ chức Hội thảo Đời sống

* Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

Ngày nhận bài: 12/01/2024; Ngày biên tập: 15/01/2024; Duyệt đăng: 20/01/2024.

tôn giáo Việt Nam đương đại: Đời sống Công giáo, Tin Lành; Chu Văn Tuấn (2021) có công trình *Đời sống tôn giáo ở Việt Nam từ 1990 đến nay*, góp phần trình bày bức tranh chung về đời sống tôn giáo ở Việt Nam từ sau đổi mới, cụ thể là sau khi có Nghị quyết số 24-NQ/TW ngày 16/10/1990 của Bộ Chính trị “về tăng cường công tác tôn giáo trong tình hình mới”; năm 2022, Viện tổ chức Hội thảo Đời sống tôn giáo Việt Nam đương đại: Đời sống các tôn giáo nội sinh; năm 2023, Viện tổ chức Hội thảo Đời sống tôn giáo Việt Nam đương đại: Đời sống các tín ngưỡng ở Việt Nam; trong 2023, Chu Văn Tuấn (cb) cho xuất bản cuốn *16 tôn giáo ở Việt Nam hiện nay từ góc nhìn Tôn giáo học (Đề án hỗ trợ thông tin, tuyên truyền về dân tộc, tôn giáo)*... Ngoài ra, còn có nhiều bài viết, các đề tài nghiên cứu, các luận văn, luận án cũng đề cập đến chủ đề đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam.

Giá trị của các nghiên cứu về chủ đề đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam thời gian qua đã mang lại cho chúng ta một bức tranh sinh động, phong phú về các phương diện khác nhau của đời sống tôn giáo, đặc biệt, các nghiên cứu này giúp các nhà nghiên cứu cập nhật tình hình, những biểu hiện mới, những chuyển biến trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo. Trên cơ sở đó, các nhà nghiên cứu sẽ lựa chọn những vấn đề, nội dung, xu hướng, động thái... của đời sống tín ngưỡng, tôn giáo để tiếp tục đi sâu nghiên cứu, hoặc lấy đó làm cơ sở cho việc củng cố các nhận định khoa học của mình. Tuy nhiên, hiện chưa có những nghiên cứu về đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam theo từng năm. Chúng tôi cho rằng, đây là nội dung nghiên cứu có tính chất cần thiết, nhất là ý nghĩa cập nhật thông tin, tình hình đời sống tín ngưỡng, tôn giáo để có các tư vấn chính sách kịp thời.

Bài viết này, từ góc độ tiếp cận Tôn giáo học, dựa trên phương pháp thống kê, phân tích, tổng hợp để khái quát những thông tin, sự kiện tiêu biểu của đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam trong năm 2023 trên các phương tiện thông tin, truyền thông và các công trình nghiên cứu, từ đó, nêu ra những vấn đề đáng lưu ý của đời sống tín ngưỡng, tôn giáo trên phương diện lý luận, thực tiễn, đồng thời, đưa ra những khuyến nghị về chính sách.

1. Những sự kiện tiêu biểu trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo

Một đặc điểm chung của đời sống tín ngưỡng, tôn giáo Việt Nam năm 2023, sau một thời gian khá dài bị đình trệ do dịch bệnh Covid-19, các hoạt động tôn giáo được phục hồi trở lại không kém phần sôi nổi như trước khi dịch bệnh bùng ra. Không chỉ các hoạt động thuần tuý tôn giáo, các hoạt động hướng đến xã hội của tín ngưỡng, tôn giáo cũng rất sôi nổi.

Đối với Phật giáo, năm 2023 là năm đầu tiên của nhiệm kỳ IX (2022-2027), Hội đồng Trị sự cũng như Giáo hội Phật giáo Việt Nam (GHPGVN) các tỉnh, thành phố tích cực triển khai các công việc của năm cũng như kế hoạch hoạt động của cả nhiệm kỳ. Đối với hoạt động quốc tế, Giáo hội PGVN có đoàn tham dự Hội nghị Thượng đỉnh Phật giáo Toàn cầu năm 2023 tại Ấn Độ kéo dài hai ngày 20-21/4 do Bộ Văn hóa Ấn Độ phối hợp với Liên đoàn Phật giáo Quốc tế tổ chức. Chủ đề của Hội nghị Thượng đỉnh Phật giáo Toàn cầu là “Phản ứng với những thách thức đương đại: Từ Triết lý tới Thực tiễn”. Trưởng lão Hoà thượng Thích Trí Quảng là Trưởng đoàn, đây là lần đầu tiên đoàn Việt Nam đã có bài phát biểu quan trọng cũng như có các cuộc gặp gỡ với các nhà lãnh đạo Ấn Độ và lãnh đạo Phật giáo các nước. Ngoài ra, GHPGVN còn cử nhiều đoàn ra nước ngoài thăm viếng, hoằng pháp, như đoàn thăm Sri Lanka (tháng 5/2023), đoàn thăm Campuchia, Bhutan, Nepal, đoàn đi Châu Âu, đoàn đi dự Đại lễ Vesak Liên hợp quốc PL. 2567 tại Thái Lan từ ngày 01-03/6/2023, v.v...

Năm 2023, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã tổ chức nhiều hoạt động như các hội thảo, tọa đàm tiêu biểu như “Tổ Như Trùng Lân Giác và sơn môn Liên Phái trong lịch sử Phật giáo Việt Nam” tại chùa Liên Phái, Hà Nội (tháng 3/2023); “Thiền phái Lâm Tế Chúc Thánh - Lịch sử hình thành và phát triển” (tháng 3/2023) tại Hội An, Quảng Nam; Hội thảo “Phật giáo Hà Tĩnh trong dòng chảy lịch sử - văn hóa Phật giáo Việt Nam” (tháng 3/2023) tại Hà Tĩnh; Hội thảo “Kiến trúc Phật giáo Việt Nam thống nhất trong đa dạng” (tháng 4/2023) tại Hà Nội; “Phong trào Phật giáo năm 1963 và 60 năm Bồ-tát Thích Quảng Đức vị pháp thiêu thân” (tháng 6/2023) tại TP Hồ Chí Minh; “Thiền phái Liễu Quán: Lịch sử hình thành và phát

triển” (tháng 12/2023) tại TP Huế, v.v... Các hoạt động học thuật của Phật giáo diễn ra rất sôi nổi cho thấy mối quan tâm của Giáo hội Phật giáo nói chung, các cơ quan, ban, viện, GHPGVN các tỉnh, thành phố, các sơn môn, tổ đình... nói riêng, ngày càng quan tâm đến các hoạt động nghiên cứu, sưu tầm tư liệu, làm rõ lịch sử, các giá trị văn hoá Phật giáo. Cũng như vai trò, đóng góp của Phật giáo nói chung, các tăng, ni tiền bối hữu công đối với đạo pháp và dân tộc. Song song với hoạt động này, các hoạt động in ấn, xuất bản các công trình nghiên cứu về Phật giáo ngày càng có nhiều thành tựu. Cũng cần phải nhấn mạnh, năm 2023, Hội đồng Trị sự tiếp tục giao Ban Văn hóa Trung ương GHPGVN triển khai, lan tỏa bốn đề án lớn: *ngôn ngữ, pháp phục, kiến trúc và di sản*.

Bên cạnh những hoạt động tích cực có đóng góp trên các phương diện của đời sống xã hội được ghi nhận, vẫn có những sự kiện tiêu cực làm ảnh hưởng đến uy tín của giáo hội. Đặc biệt, sự suy thoái đạo đức, lối sống của một số nhà tu hành trẻ đã được báo chí phản ánh. Theo Quốc Thắng trong bài *Người xưng “đại đức Thích Tâm Phúc” bị bắt*, cho biết vào ngày 6/12 Công an Huyện Củ Chi, TP Hồ Chí Minh đã bắt giam Nguyễn Minh Phúc, tự xưng là đại đức Thích Tâm Phúc với tội danh lừa đảo. Đáng chú ý, Thích Tâm Phúc chỉ mới quy y, chưa xuất gia nhưng đã tự xây dựng cơ sở thờ tự, hoạt động tôn giáo trái phép [Quốc Thắng, 2023]. Đặc biệt, trong thời gian dài, Thích Tâm Phúc xuất hiện trên các nền tảng xã hội với các video có hành động và phát ngôn phản cảm,... đã gây ảnh hưởng rất lớn đến uy tín của Phật giáo và các nhà tu hành chân chính nhưng đến bây giờ mới bị xử lý.

Sự kiện cuối năm 2023 mới đây mà báo chí đã phản ánh rất nhiều đó là chùa Ba Vàng triển lãm xá lợi tóc của đức Phật. Sự kiện này đã dấy lên những phản ứng trái chiều trong dư luận xã hội. Các cơ quan quản lý đã có ý kiến và quyết định xử phạt đối với việc vi phạm các quy định trong tổ chức hoạt động tôn giáo của chùa Ba Vàng. Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng đã có những hình thức kỷ luật đối với trụ trì chùa Ba Vàng. Chùa Ba Vàng không được tổ chức các hoạt động quốc tế trong vòng một năm.

Đối với Công giáo

Bên cạnh các hoạt động thường kỳ như Hội nghị thường niên của Hội

đồng Giám mục Việt Nam, các hoạt động bổ nhiệm nhân sự¹; chương trình đào tạo của Ủy ban Giáo dân; sinh hoạt của Học viện Công giáo Việt Nam; hoạt động của Ủy ban Giáo dục; tiến trình chia tách giáo phận Hưng Hóa; việc thảo luận và hoàn thiện bản Hướng dẫn việc Tôn kính tổ tiên của Ủy ban Văn hóa, v.v.. thì sự kiện nổi bật trong đời sống Công giáo ở Việt Nam năm 2023 là việc nâng cấp quan hệ ngoại giao giữa Việt Nam và Tòa thánh Vatican. Thông cáo chung giữa Việt Nam và Tòa thánh, được công bố chiều ngày 27/7/2023 cho biết, hai bên đã ký kết “Thỏa thuận về Quy chế của Đại diện Thường trú của Tòa Thánh và về Văn phòng Đại diện Thường trú của Tòa Thánh tại Việt Nam”². Trước đó, vào lúc 15h chiều cùng ngày, Giáo hoàng Phanxicô đã tiếp ông Võ Văn Thương, Chủ tịch nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam. Thông cáo chung về việc ký kết Thỏa thuận về quy chế của Đại diện Thường trú của Tòa thánh và Văn phòng Đại diện Thường trú của Tòa thánh tại Việt Nam cho biết: “Hai bên bày tỏ tin tưởng rằng Đại diện Tòa Thánh sẽ hoàn thành vai trò và nhiệm vụ được trao trong Thỏa thuận, đồng thời sẽ hỗ trợ cộng đồng Công giáo Việt Nam thực hiện nhiệm vụ của họ trong tinh thần tôn trọng luật pháp và luôn được Huấn quyền của Giáo hội hướng dẫn, để thực thi ơn gọi “đồng hành cùng dân tộc” và là “người Công giáo tốt, người công dân tốt”, góp phần xây dựng đất nước. Đồng thời, Đại diện Tòa Thánh sẽ là cầu nối để thúc đẩy quan hệ giữa Việt Nam và Tòa Thánh”³.

Ngay sau đó, ngày 28/07/2023 Hội đồng Giám mục Việt Nam đã có Thông báo “Thỏa thuận về quy chế của đại diện thường trú của Tòa Thánh tại Việt Nam” do Giám mục Nguyễn Năng, Tổng giám mục Tổng giáo phận thành phố Hồ Chí Minh, Chủ tịch Hội đồng Giám mục Việt Nam ký. Ngoài ra, bình luận với truyền thông Vatican về Thỏa thuận đạt được hôm 27/7/2023 giữa Tòa thánh và Việt Nam về quy chế Đại diện Thường trú của Tòa thánh, Hồng Y Quốc vụ khanh Pietro Parolin cũng khẳng định: tương lai mời gọi chúng ta đến một hành trình để tiếp tục đồng hành cùng nhau trong tinh thần tôn trọng và tin tưởng lẫn nhau.

Đến ngày 8/9/2023, Giáo hoàng Phanxicô đã có thư gửi cộng đoàn Công giáo Việt Nam nhân dịp công nhận Thỏa thuận về Quy chế cho Đại diện thường trú của Tòa Thánh. Trong thư có đoạn: “Dựa trên sự

tin tưởng lẫn nhau được xây dựng từng bước trong nhiều năm qua, và được củng cố bằng các chuyến thăm thường niên của phái đoàn Tòa Thánh cũng như các cuộc họp của Nhóm làm việc chung giữa Việt Nam và Tòa Thánh, cả hai bên đã có thể cùng nhau tiến tới và sẽ còn tiến nữa, nhờ nhìn nhận những điểm tương đồng và tôn trọng những khác biệt. Hơn thế nữa, hai bên đã có thể đồng hành, lắng nghe nhau và hiểu nhau. Dù mỗi bên có sự khác biệt về lịch sử và kinh nghiệm sống, điều đó không thể ngăn cản cùng nhau đi tìm con đường tốt nhất để phục vụ thiện ích của dân tộc Việt Nam và Hội Thánh.”⁴

Các sự kiện nổi bật khác có thể kể đến đó là việc khánh thành Tòa nhà Trung tâm Mục vụ Giáo phận Vinh vào ngày 21/4/2023. Toàn bộ diện tích sử dụng tòa nhà Trung tâm Mục vụ lên đến 20.000m², phần trước là lễ đài và quảng trường rộng rãi có thể tiếp đón hàng chục nghìn người. Tiếp đến, Đại lễ khánh thành Nhà Mẹ Lavang-Fatima và thánh hiến tượng đài Đức Mẹ Lavang trong khuôn viên Nhà Mẹ Lavang ở Fatima được diễn ra thứ bảy, ngày 14/10/2023 dưới sự chủ tọa của Tổng Giám Mục Giuse Nguyễn Năng, Chủ tịch Hội đồng Giám mục Việt Nam. Ngoài ra, còn có sự tham dự của các đoàn hành hương của các cộng đồng Công giáo Việt Nam hải ngoại từ Canada, hai đoàn từ Hoa Kỳ và một đoàn từ Úc Châu. Riêng Âu châu, cũng có các phái đoàn đến từ các vùng Đức, Pháp, Thụy Sĩ, nhất là sự hiện diện của các linh mục tu sĩ nam nữ Việt Nam tại Đức.

Đại hội Giới trẻ Giáo tỉnh Huế và Kỳ hành hương Đức Mẹ La Vang năm 2023 được diễn ra từ ngày 13 đến ngày 15 /8/2023 với chủ đề: “Mẹ La Vang, Mẹ của đoàn con hiệp hành”. Đại hội lần này quy tụ hơn 2.300 bạn trẻ. Từ ngày 21 đến 24/8/2023, tại Tòa Giám mục Thái Bình, Ủy ban Giáo lý Đức tin, trực thuộc Hội đồng Giám mục Việt Nam đã khai mạc Đại hội Giáo lý lần thứ VI với chủ đề: Giáo lý viên-con người hiệp hành. Đại hội quy tụ khoảng 250 tham dự viên là các Trưởng, Phó ban Giáo lý Giáo phận; các linh mục, tu sĩ trực thuộc Ban Giáo lý các giáo phận; các giảng viên tham gia đào tạo Giáo lý viên và các Chuyên viên về huấn giáo; cùng đại diện giáo lý viên giáo dân của 27 giáo phận. Với chủ đề này, Ban Giáo lý Toàn quốc muốn tìm một phương hướng chung cho giáo trình đào tạo giáo lý viên trên

các bình diện kiến thức đức tin và kỹ năng sư phạm.

Đối với đạo Tin Lành

Vào tháng 3/2023, đạo Tin Lành Việt Nam đã tổ chức Chương trình truyền giảng với chủ đề “Xuân yêu thương” tại sân vận động Phú Thọ, Thành phố Hồ Chí Minh. Chương trình do các Hội Thánh Tin Lành tại Thành phố Hồ Chí Minh hợp tác cùng mục sư Franklin Graham tổ chức, cùng hơn 2.000 tình nguyện viên. Trước đó, vào ngày 1/3, Phó Thủ tướng Chính phủ Lê Minh Khái đã tiếp Mục sư Franklin Graham, Chủ tịch Hiệp hội truyền giáo Billy Graham, Chủ tịch Tổ chức cứu trợ, truyền giáo cơ đốc quốc tế Samaritan’s Purse. Phó Thủ tướng Lê Minh Khái cũng đã hoan nghênh và chào mừng Mục sư Franklin Graham đến Việt Nam lần thứ hai sau hơn năm năm. Mục sư Graham dành sự quan tâm sâu sắc đến Việt Nam. Ông đã giúp đỡ hàng chục nghìn gia đình Việt Nam trong hơn 20 năm qua bằng cách cung cấp các nhu yếu phẩm, cũng như sự hỗ trợ nạn nhân thiên tai và nhiều hoạt động nhân đạo thiết thực khác.

Tiếp đến, sự kiện đáng chú ý của đạo Tin Lành là một số Hội thánh Tin Lành có những hoạt động để tiến tới được công nhận tư cách pháp nhân. Ngày 30/5/2023, Hội thánh Phúc âm Toàn vẹn Việt Nam tổ chức lễ khai mạc Đại hội đồng lần thứ I nhiệm kỳ 2023-2028, tại Thành phố Hồ Chí Minh, mở đường cho việc công nhận tư cách pháp nhân. Từ ngày 26-28/9/2023, Đại hội đồng lần thứ nhất của Hội thánh Tin Lành Liên hiệp Truyền giáo Việt Nam đã được tổ chức nhằm hướng đến việc xét công nhận tổ chức tôn giáo.

Nhìn chung trong năm 2023, các tổ chức Tin Lành Việt Nam đã và đang tích cực tham gia các hoạt động từ thiện nhân đạo: tặng quà, xây nhà tình thương cho các hộ nghèo, ủng hộ đồng bào gặp thiên tai lũ lụt; cấp học bổng cho học sinh nghèo; cấp phát xe lăn, các thiết bị hỗ trợ cho người khuyết tật; thành lập trung tâm tư vấn việc làm, điểm hỗ trợ cai nghiện, v.v... Nhiều tổ chức Tin Lành Việt Nam có mối quan hệ, hợp tác với các tổ chức Tin Lành ở các nước trên thế giới trên các lĩnh vực, như: đào tạo Thần học, mục vụ; xuất bản ấn phẩm tôn giáo; hoạt động từ thiện nhân đạo; trao đổi học thuật, kinh nghiệm; tổ chức sự kiện, v.v...

Đối với Islam giáo

Sau đại dịch Covid-19, các thánh đường, tiểu thánh đường Islam giáo ở Việt Nam mở cửa và hoạt động tôn giáo trở lại; các sinh hoạt tôn giáo Islam được khôi phục như các lễ cầu nguyện trưa thứ sáu, tháng lễ Ramadan, các lễ Eid, lễ hành hương Haji về Mecca, Saudi Arabia từ ngày 25 đến 28/6/2023. Nhìn chung, cộng đồng Islam giáo Việt Nam trong năm 2023 vẫn duy trì tốt nếp sinh hoạt tôn giáo của mình trên tinh thần “tốt đời, đẹp đạo”, chung sống hoà thuận với các tôn giáo, dân tộc khác, mối quan hệ với Islam giáo trên thế giới ngày càng tăng cường.

Việc Chính phủ quan tâm phát triển tiềm năng ngành Halal ở Việt Nam là động thái đáng chú ý đối với Islam giáo ở Việt Nam. Ngày 14/02/2023 Chính phủ đã ban hành Quyết định số 10/QĐ-TTg về Đề án “Tăng cường hợp tác quốc tế để xây dựng và phát triển ngành Halal Việt Nam đến năm 2030”. Đặc biệt, nhằm thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ, Bộ Khoa học và Công nghệ đã phối hợp với Bộ Công Thương và các Bộ, ngành liên quan để xây dựng bốn tiêu chuẩn quốc gia TCVN về lĩnh vực Halal (thực phẩm Halal - yêu cầu chung; thực hành nông nghiệp tốt đối với cơ sở sản xuất Halal; thức ăn chăn nuôi về Halal; thực phẩm Halal - yêu cầu đối với giết mổ động vật)...⁵.

Đối với các tôn giáo nội sinh

Trong năm 2023, các tôn giáo nội sinh (TGNS) hoạt động bình thường theo đúng chương trình hành đạo đã đăng ký với chính quyền. Đáng chú ý, năm 2023 là năm chuẩn bị các công việc cho đại lễ kỷ niệm lớn của một số TGNS như: 100 năm ngày thành lập Minh lý đạo - Tam Tông miếu (2024), các Hội thánh của đạo Cao Đài cũng sẽ kỷ niệm 100 năm ngày khai đạo (2026) hay 90 năm của Tịnh độ Cư sĩ Phật hội Việt Nam (2024),... Tuy nhiên, tùy từng tôn giáo sẽ có những hoạt động trong dịp kỷ niệm đại lễ riêng của tôn giáo mình.

Về sinh hoạt thuần túy tôn giáo, các tôn giáo nội sinh vẫn thực hiện các nghi lễ theo đúng lịch lễ nghi của đạo trong một năm. Các hoạt động tôn giáo ổn định, chấp hành tốt các quy định của pháp luật Nhà nước. Đáng chú ý là sự kiện khai giảng khóa I đào tạo tu sĩ của Học

viện Cao Đài Tiên Thiên, đặt tại Hội thánh Cao Đài Tiên Thiên, Bến Tre, vào ngày 08/02/2023. Khóa đào tạo tu sĩ khoa mục Học viện Cao Đài khóa I (2023-2025) gồm các nội dung: Đại cương Lịch sử Việt Nam; Cơ sở văn hóa Việt Nam; Tổng quan về đạo Cao Đài; Pháp luật Việt Nam; Luật tín ngưỡng, tôn giáo và Nghị định 162; Tin học văn phòng; Hán ngữ quốc tế...⁶. Mặc dù, nhân lực, tài lực và vật lực còn mỏng, nhưng năm 2023, Hội thánh Minh Lý đạo đã hoàn thành xây dựng Thánh Miếu Long An và làm lễ an vị vào ngày 4/10/2022 (mùng 9 tháng 9 AL), làm lễ khánh thành vào 26/11/2023.

Về hoạt động hướng đến xã hội, nhất là hoạt động y tế, giáo dục, từ thiện, nhân đạo... các tôn giáo nội sinh vẫn đóng góp rất tích cực. Cụ thể: Trong năm 2023, Tịnh độ Cư sĩ Phật hội Việt Nam đã khám và chẩn trị cho 2.064.648 lượt bệnh nhân đến khám, phát 7.167.149 thang thuốc với tổng kinh phí gần 273 triệu đồng. Với đạo Cao Đài, theo báo cáo của Y viện, Tòa Thánh Tây Ninh cho biết, năm 2023 có 450 nhà hảo tâm, trao tặng 308 triệu đồng cùng với các dược liệu hơn 200 triệu, dùng chữa trị cho người dân trong vùng và lân cận. Hiện nay, Y viện có 75 chức sắc, nhân viên công quả với 16 bác sĩ, trong đó có hai bác sĩ CKII, ba bác sĩ CKI và đội ngũ y sĩ, hộ lý⁷. Với *Phòng khám miễn phí* của Minh Lý đạo (ở ngay trong Hội thánh) đã nhận được bằng khen do tích cực trong công tác từ thiện do UBND TP HCM cấp năm 2022 và được nêu *gương thâm lắng điển hình*. Trong năm 2023 tính đến cuối tháng 10/2023, phòng khám đã khám, điều trị cho 4,834 người bệnh.

Đổi với các hiện tượng tôn giáo mới

Các hiện tượng tôn giáo mới năm 2023 có xu hướng hoạt động mạnh trở lại sau đại dịch Covid-19, có thể kể đến: Hội thánh của Đức Chúa Trời Mẹ; Nhất Quán đạo; Pháp môn Diệu Âm, Long Hoa Di Lạc, Tâm linh Hồ Chí Minh, Hội Tiên Rồng, Giáo hội Lạc Hồng, Đoàn 18 Phú Thọ, Thanh Hải vô thượng sư, Âm thanh - Ánh sáng, Ngọc phật Hồ Chí Minh, Năng lượng gốc Trống đồng Việt Nam,... Tuy nhiên, trong năm 2023, đáng chú ý là Hội thánh Đức Chúa Trời Mẹ. Hiện tượng này trỗi dậy ở nhiều tỉnh, thành phố sau một thời gian có phần lắng xuống. Trong năm 2023, hội nhóm này vẫn tiếp tục hoạt động theo phương thức lôi kéo người vào hội, nhóm dưới

đanh nghĩa hoạt động doanh nghiệp (theo hình thức đa cấp) và cho họ là thành viên nên lượng người gia nhập nhanh chóng. Tại thành phố HCM, theo Sở Nội vụ Tp. HCM⁸: cho biết trên địa bàn thành phố hiện có bảy điểm nhóm có tên hoặc trực thuộc hệ phái “Hội thánh của Đức Chúa Trời Mẹ” đã được UBND phường, xã cấp giấy chứng nhận đăng ký sinh hoạt đạo Tin lành. Theo Ban Tôn giáo Chính phủ⁹: gần đây Hội Đức Chúa Trời Mẹ đã phục hồi trở lại. Lợi dụng tình hình đại dịch Covid-19, Hội thánh của Đức Chúa Trời Mẹ tăng cường hoạt động trên không gian mạng, thông qua các phần mềm ứng dụng (Zoom, Telegram, Skype). Sự phục hồi của tổ chức này đã được Ban Tôn giáo Chính phủ cảnh báo từ năm 2021 và tham mưu lãnh đạo Bộ Nội vụ ban hành văn bản số 5254/BNV-TGCP Về việc một số công tác đối với “Hội thánh của Đức Chúa Trời Mẹ” gửi UBND các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương. Theo tinh thần của văn bản này, UBND các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương tăng cường công tác ngăn chặn, xử lý nghiêm hành vi tuyên truyền, lôi kéo người tin theo, giải tán các tụ điểm nhóm họp trái pháp luật, không chấp thuận hoạt động dưới mọi hình thức, bao gồm đăng ký sinh hoạt tôn giáo tập trung và các hình thức núp bóng, trá hình như thành lập công ty, văn phòng, cửa hàng, câu lạc bộ, hội nghị, hội thảo..., đồng thời, giải tán, thu hồi giấy phép đối với các nhóm sinh hoạt tôn giáo tập trung, không để tổ chức này tái nhóm, hình thành các tụ điểm hoạt động mới...

Cũng theo báo cáo của Cục An ninh Nội địa cho biết¹⁰: trong sáu tháng đầu năm 2023, đã phát hiện và xử lý 12 vụ, 85 đối tượng hoạt động, sinh hoạt theo “Hội thánh của Đức Chúa Trời Mẹ”, gây mất an ninh trật tự. Như vậy, cần phải tuyên truyền sâu rộng đến mọi người dân về bản chất của “Hội Thánh của Đức Chúa Trời Mẹ” để người dân không bị lôi kéo vào những hoạt động của hội nhóm này.

Những sự kiện tiêu biểu trong đời sống tín ngưỡng

Đời sống tín ngưỡng ở Việt Nam năm 2023 có sự phục hồi sau mấy năm đại dịch Covid-19, bên cạnh những mảng màu tươi sáng, đời sống tín ngưỡng cũng có khá nhiều bất cập, những biểu hiện lợi dụng tín ngưỡng để trục lợi có chiều hướng gia tăng, hành vi mê tín dị đoan

phát triển mạnh, những biểu hiện lệch chuẩn trong niềm tin, thực hành tín ngưỡng xuất hiện nhiều. Nhiều vụ việc gây bức xúc trong xã hội, gây phản ứng từ phía các tôn giáo cũng như chính quyền.

Một trong những diễn biến đáng chú ý của đời sống tín ngưỡng năm 2023 và các năm gần đây là xu hướng thờ cúng lãnh tụ thời hiện đại tại các loại điện thờ tư gia, trong đó chủ yếu là thờ cúng Hồ Chí Minh và Võ Nguyên Giáp. Đây là loại hình được cho là hiện tượng tôn giáo mới với các chủ điện thường là người tự xưng mình nhận được linh Bác và các anh hùng liệt sĩ nên dựng điện thờ Bác. Điện thờ đơn giản chỉ có cờ đảng, cờ tổ quốc, ảnh/ tượng Hồ Chủ tịch, và một vài nơi có ban thờ Võ Nguyên Giáp bên cạnh. Lễ vật được tiến hành rất đơn giản chỉ có hoa quả và chai nước tinh khiết. Khi làm lễ chủ điện đọc lời cầu xin anh linh Bác Hồ và cha trời, mẹ đất phù hộ cho mạnh khỏe, mùa màng tốt tươi. Sau đó bắt nhịp cho các thành viên hát các bài ca cách mạng, bài ca ơn Đảng, Bác. Và tổ chức ăn uống xum họp cùng nhau. Đa số các tín đồ của loại hình này đều là dân nghèo, trong đó phần nhiều là phụ nữ nghèo.

Một chủ đề không thể không nhắc đến khi nói về đời sống tín ngưỡng ở Việt Nam, đó là thực hành tín ngưỡng Tam, Tứ phủ. Kể từ sau khi thực hành tín ngưỡng Tam phủ của người Việt được ghi danh vào danh sách di sản văn hóa phi vật thể của nhân loại (12/2016) thì loại hình này có sự phát triển rất mạnh mẽ. Có thể nói, các hoạt động liên quan đến tín ngưỡng thờ Mẫu như hội thảo, hội nghị, tọa đàm, liên hoan thực hành tín ngưỡng Tam phủ được tổ chức ở hầu khắp các tỉnh có di tích liên quan: Bắc Ninh, Bắc Giang, Nam Định, Hải Dương, Tp. HCM, Hà Nam, Lạng Sơn... Tuy nhiên, do thực hành nghi lễ lên đồng trở nên có sức hấp dẫn và thu hút khách có tiền nên đã tạo cơ hội để các đền nảy sinh các biểu hiện lệch chuẩn. Nhiều cơ sở bất chấp lẽ lối, bản sắc, kị hèm của người xưa mà đưa tín ngưỡng Tứ phủ vào đền, điện. Ngoài ra, các biến tướng trong thực hành nghi lễ này cũng thấy phổ biến ở các khía cạnh như âm nhạc, khăn áo, cung văn... ranh giới giữa thực hành nghi lễ và diễn xướng văn hóa nhiều lúc, nhiều nơi bị xáo trộn lẫn lộn dẫn đến những khó khăn cho cơ quan quản lý nhà nước.

Nhiều địa phương các thủ nhang trông coi phủ Mẫu dùng đủ mọi chiêu trò, thủ đoạn để cạnh tranh nhau trong việc nâng tầm giá trị di tích mình quản lý để nhằm thu hút khách hành hương. Sự kiện tranh chấp giữa phủ Tiên Hương và phủ Vân Cát về việc *đâu là phủ chính?* cũng gây ra những phản ứng khác nhau trong xã hội, gây khó khăn cho công tác quản lý nhà nước.

Trên không gian mạng, năm 2023 xuất hiện nhiều hoạt động mê tín dị đoan, bói toán, đóng giả đức Phật bán hàng online, nhiều cá nhân lên mạng xúc phạm thần thánh, xúc phạm niềm tin, tôn giáo của người khác...gây bức xúc trong dư luận xã hội, ảnh hưởng đến văn hoá, đạo đức, thuần phong mỹ tục của xã hội, nhiều hoạt động có dấu hiệu vi phạm pháp luật.

2. Những sự kiện tiêu biểu trong chính sách, pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo

Một trong những sự kiện đáng chú ý nhất trong năm 2023 là việc Ban Tôn giáo Chính phủ thuộc Bộ Nội vụ công bố Sách trắng có tên *Tôn giáo và chính sách tôn giáo ở Việt Nam* (Nxb. Tôn giáo, Hà Nội). Cuốn sách 130 trang kèm phụ lục này do Ban Tôn giáo Chính phủ biên soạn có mục đích “giúp bạn đọc trong và ngoài nước, các nhà nghiên cứu và những ai quan tâm hiểu rõ và đầy đủ hơn về chính sách tôn giáo, đời sống tôn giáo ở Việt Nam”. Cuốn sách cung cấp những thông tin cơ bản về các tôn giáo hiện nay ở Việt Nam, về chính sách về tôn giáo của Đảng và Nhà nước ta, những thành tựu trong đảm bảo quyền tự do tôn giáo ở Việt Nam cũng như nhận diện những thách thức đang đặt ra trong thời gian tới. Những thông tin, số liệu về số lượng các tôn giáo, tổ chức tôn giáo được công nhận tư cách pháp nhân; số lượng tín đồ, v.v... đưa ra trong tài liệu này có thể được xem là thông tin chính thức từ phía Nhà nước.

Một văn bản khá quan trọng liên quan đến chính sách của Nhà nước đó là Thông tư số 04/2023/TT-BTC của Bộ Tài chính ban hành ngày 19/01/2023 *Hướng dẫn việc quản lý, thu chi tài chính cho công tác tổ chức lễ hội, và tiền công đức, tài trợ cho di tích và lễ hội*. Văn bản này đã có một thời gian dài nghiên cứu, soạn thảo và lấy ý kiến rộng rãi, trong đó có ý kiến của các tổ chức tôn giáo, cơ sở tín ngưỡng. Thông tư này hướng đến việc quản lý, thu chi đối với các di tích (tức là đã được xếp hạng theo quy định của Luật Di sản văn hoá), các hoạt động lễ hội của di

tích. Thông tư này không điều chỉnh đối với các cơ sở tín ngưỡng, tôn giáo chưa được xếp hạng di tích, đồng thời cũng không điều chỉnh đối với tiền công đức, tài trợ cho các hoạt động tôn giáo của các tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc. Thông tư đã được triển khai trong thực tế, các cơ quan có thẩm quyền cũng đã cử các đoàn xuống các cơ sở tín ngưỡng, tôn giáo để kiểm tra kết quả thực hiện, triển khai Thông tư.

Từ giữa năm 2022, Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định số 162/2017/NĐ-CP và Dự thảo Nghị định quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo được Ban Tôn giáo Chính phủ đưa ra lấy ý kiến góp ý công khai. Nghị định 162 khi ban hành năm 2017 đã sớm bộc lộ những bất cập như mới chỉ quy định chi tiết được một số điều trong Luật tín ngưỡng, tôn giáo (năm 2016); những quy định đã có thì hoặc chưa chi tiết hoặc khó thực thi. Một số vấn đề đang cần phải có quy định rõ ràng hơn đó là các điều kiện đăng ký sinh hoạt tôn giáo tập trung đối với người nước ngoài sinh sống, làm việc, học tập ở Việt Nam; quy trình và điều kiện đình chỉ toàn bộ hoạt động tôn giáo của tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc, cơ sở đào tạo tôn giáo; thủ tục để phục hồi hoạt động tôn giáo cho tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc, phục hồi hoạt động của cơ sở đào tạo tôn giáo, v.v... Những tồn tại, hạn chế này khiến cho việc triển khai Luật tín ngưỡng, tôn giáo thực hiện thiếu nhất quán, đồng thời, khiến cho các cơ quan, tổ chức, cá nhân khi áp dụng thấy khó triển khai, gặp những vướng mắc. Hơn nữa, hiện nay một số hình thức hoạt động tôn giáo mới xuất hiện, như các hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo online mà Luật và Nghị định lại chưa có quy định để kịp thời điều chỉnh, quản lý hiệu quả. Do đó, sau năm năm, việc soạn Nghị định mới thay thế là việc làm cấp thiết.

Đối với Dự thảo Nghị định quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo thì đây lẽ ra phải là văn bản sớm được ban hành ngay khi Luật tín ngưỡng, tôn giáo có hiệu lực (năm 2018). Nghị định cần được ra đời để giải quyết vấn đề quan trọng là khi đã xác định cá nhân, tổ chức tôn giáo vi phạm quy định của Luật, thì xử lý vi phạm hành chính cụ thể sẽ như thế nào. Dự thảo quy định các hành vi vi phạm hành chính, hình thức xử phạt, mức xử phạt, biện pháp khắc phục hậu quả đối với từng hành vi vi phạm hành chính; thẩm quyền lập biên bản, thẩm quyền xử phạt, mức phạt tiền cụ thể

theo từng chức danh đối với hành vi vi phạm hành chính trong lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo. Đáng lưu ý là cho đến năm 2023, việc lấy ý kiến góp ý của các tổ chức, cá nhân và chỉnh sửa hai bản Dự thảo nói trên vẫn còn đang tiếp tục diễn ra. Điều này phần nào cho thấy, tính phức tạp, khó khăn của việc soạn thảo và đi đến các khâu sau cùng.

Một sự kiện khác cần phải nhắc đến trong năm 2023 đó là vào ngày 15/12/2023, Ngoại trưởng Mỹ Antony Blinken đã công bố quyết định đưa Việt Nam vào danh sách giám sát đặc biệt về quyền tự do tôn giáo (nghĩa là Special watch list countries (swl), mà không phải là danh sách các nước cần quan tâm đặc biệt về tôn giáo (cpc)). Phía Việt Nam đã cực lực phản đối và yêu cầu Mỹ không đưa Việt Nam vào danh sách nêu trên bởi cơ sở để Mỹ đưa Việt Nam vào danh sách cần theo dõi đặc biệt là những thông tin không khách quan, không đầy đủ, không chính xác, phiến diện, không ghi nhận những đổi thay tích cực trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam cũng như những nỗ lực của chính phủ Việt Nam trong đảm bảo quyền tự do tôn giáo. Việt Nam đã có Luật tín ngưỡng, tôn giáo (năm 2016), mọi hoạt động tôn giáo, tổ chức, cá nhân tôn giáo phải tuân thủ pháp luật. Mọi hành vi vi phạm pháp luật trong lĩnh vực tôn giáo đều phải xử lý nghiêm minh. Không một ai, không một thế lực nào có thể yêu cầu Chính phủ Việt Nam thực hiện những điều mà luật pháp Việt Nam nói chung, Luật tín ngưỡng, tôn giáo (năm 2016) nói riêng không cho phép.

3. Một số vấn đề đặt ra và khuyến nghị chính sách

Đời sống tín ngưỡng, tôn giáo Việt Nam sau một thời gian khá dài bị hạn chế vì đại dịch Covid-19 thì vào năm 2023 đã phục hồi một cách mạnh mẽ, bên cạnh những hoạt động tích cực, đóng góp vào sự phát triển của xã hội thì cũng có những hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo vi phạm pháp luật, gây bức xúc trong dư luận xã hội. Có nhiều vấn đề đặt ra từ đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam mà các cơ quan quản lý Nhà nước cần quan tâm như: vấn đề tôn giáo trên không gian mạng, vấn đề lợi dụng tôn giáo để trục lợi, vấn đề phản bác các quan điểm sai trái, xuyên tạc về tôn giáo ở Việt Nam, vấn đề cơ sở thờ tự tư gia, v.v...

Trong phạm vi bài viết này, chúng tôi không phân tích tất cả những vấn đề nêu trên, mà chỉ tập trung vào vấn đề lợi dụng tôn giáo để trục

lợi, vấn đề các cơ sở thờ tự tư gia. Trước hết, vấn đề lợi dụng tôn giáo để trục lợi đã được nhắc đến nhiều, đây hoàn toàn không phải là vấn đề mới nảy sinh năm 2023. Nhưng tại sao vấn đề này vẫn tồn tại mà không giải quyết được và dường như ngày càng có nhiều hành vi, hoạt động lợi dụng tôn giáo, tín ngưỡng để trục lợi. Đây là câu hỏi mà các nhà quản lý, các nhà nghiên cứu phải đi tìm câu trả lời. Chúng tôi cho rằng, việc xử lý không nghiêm minh, không có những chế tài mạnh mẽ là một trong những nguyên nhân quan trọng hàng đầu khiến cho vấn đề này tiếp diễn hết năm này sang năm khác. Chúng tôi cũng khuyến nghị các tổ chức tôn giáo, các cơ sở tín ngưỡng cần có những chế tài nhằm xử lý, ngăn chặn, phòng ngừa các hoạt động lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo xảy ra trong chính tổ chức của mình. Sự việc người tự xưng là đại đức Thích Tâm Phúc bị bắt là hồi chuông không chỉ đối với các cơ quan chức năng mà cả đối với Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong việc xây dựng các quy định, chế tài để ngăn chặn, phòng ngừa những cá nhân “thâm nhập” vào Phật giáo để trục lợi hoặc coi Phật giáo như là một “nghề kiếm sống”. Đối với cộng đồng xã hội, chúng tôi khuyến nghị người dân cần tránh sa vào mê tín dị đoan, cần có niềm tin và thực hành tín ngưỡng, tôn giáo theo đúng giáo lý, giáo luật của các tôn giáo, tránh những biểu hiện lệch chuẩn. Cần lên án một cách mạnh mẽ đối với những hành vi lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo để trục lợi. Các cơ quan thông tin, truyền thông cần tăng cường vào cuộc để người dân nắm được thông tin, nhận thức đúng đắn về những chuẩn mực trong thực hành tín ngưỡng, tôn giáo, đồng thời, tích cực đấu tranh với những hành vi lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo để trục lợi.

Đối với các cơ sở thờ tự tư gia. Đây là một vấn đề đang đặt ra nhiều hệ lụy cho xã hội. Trước hết, việc phát triển rầm rộ các cơ sở thờ tự tư gia khiến cho các cơ quan quản lý nhà nước rất khó kiểm soát. Nhiều cơ sở thờ tự tư gia biến thành nơi tụ tập, sinh hoạt tôn giáo đông người, gây ồn ào, mất trật tự, an toàn cho những người dân sống xung quanh, thậm chí là gây mất an toàn phòng cháy chữa cháy. Nhiều cơ sở thờ tự tư gia đưa vào những đối tượng thờ cúng không rõ nguồn gốc, những loại hình tín ngưỡng, tôn giáo ngoại lai, những loại hình mê tín dị đoan mà không ai kiểm soát được. Nhiều khu du lịch, khu nghỉ dưỡng... của tư nhân tự xây dựng các công trình tâm linh, tín

ngưỡng, tôn giáo rồi du nhập những loại hình tín ngưỡng, tôn giáo ngoại lai, thậm chí xa lạ với truyền thống văn hoá, tín ngưỡng tôn giáo Việt Nam, thậm chí gây phản cảm mà không có chế tài xử lý. Đây là một xu hướng đang phát triển nhanh chóng trong thời gian qua. Sau một thời gian, những cơ sở như vừa nêu trên sẽ xin đăng ký sinh hoạt tôn giáo tập trung, biến thành cơ sở tín ngưỡng, tôn giáo mà không còn là cơ sở tư gia nữa. Chính vì vậy, chúng tôi khuyến nghị các cơ quan quản lý nhà nước cần hết sức quan tâm, xem xét vấn đề này để có những cơ chế, chính sách phù hợp.

Ngoài ra, đời sống tín ngưỡng, tôn giáo Việt Nam những năm gần đây cho thấy có nhiều vấn đề các cơ quan quản lý Nhà nước về tôn giáo cần có sự nghiên cứu, đánh giá để điều chỉnh chính sách, pháp luật cho phù hợp, nhiều nội dung mới, hoạt động mới, hình thức mới, loại hình cần phải được cập nhật. Chẳng hạn, những hoạt động tôn giáo trên không gian mạng, cúng giỗ online, các hoạt động thực hành nghi lễ trực tuyến... cần phải được cập nhật trong chính sách, pháp luật. Khái niệm cơ sở tín ngưỡng cũng cần phải được định nghĩa lại, cơ sở thờ tự tư gia cũng cần có những nghiên cứu, đánh giá để có điều chỉnh chính sách phù hợp.

Kết luận

Đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam luôn sôi động, biến đổi. Năm 2023 cũng chứng kiến nhiều sự kiện nổi bật trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo nhất là sự kiện Ban Tôn giáo Chính phủ công bố sách trắng về tôn giáo; sự kiện Việt Nam và Vatican nâng cấp quan hệ ngoại giao; sự kiện Bộ ngoại giao Mỹ đưa Việt Nam vào danh sách cần giám sát đặc biệt về tôn giáo. Các xu hướng vận động của đời sống tín ngưỡng, tôn giáo vẫn chủ yếu là xu hướng hiện đại hoá, xu hướng quốc tế hoá, xu hướng thương mại hoá, v.v... Bên cạnh những nét tươi sáng, tích cực trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo thì cũng có không ít những biểu hiện, hành vi, hoạt động lệch chuẩn trong niềm tin và thực hành. Đặc biệt, từ sau khi thực thành tín ngưỡng Tam phủ được UNESCO ghi danh, loại hình này có những biến tướng, lệch chuẩn, gây ra những bức xúc trong xã hội, khó khăn phức tạp cho công tác quản lý. Trước thực trạng đời sống tín ngưỡng, tôn giáo Việt Nam hiện nay, các cơ quan, các

cấp, các ngành cần có sự quan tâm, chú ý đúng mức để có những bổ sung, điều chỉnh chính sách kịp thời, hiệu quả./.

CHÚ THÍCH:

- 1 Trong năm 2023 các Giám mục mới được bổ nhiệm là: Giám mục Louis Nguyễn Anh Tuấn, Giám mục Chính tòa Giáo phận Hà Tĩnh; Giám mục tân cử Phêrô Kiều Công Tùng, Giám mục Chính tòa Giáo phận Phát Diệm; Giám mục tân cử Phêrô Lê Tấn Lợi, Giám mục Phó Giáo phận Cần Thơ. Ngoài ra, ngày 01/05/2023, Tổng Giám mục Marek Zalewski, Sứ thần Tòa Thánh tại Singapore kiêm Đại diện Tòa Thánh không thường trú tại Việt Nam thông báo Giáo hoàng Phanxicô đã bổ nhiệm: Linh mục Giuse Huỳnh Văn Sỹ, thuộc linh mục đoàn Giáo phận Qui Nhơn, làm Giám mục tân cử Chính tòa Giáo phận Nha Trang. Giáo hoàng Phanxicô đã chấp thuận cho Giám mục Cosma Hoàng Văn Đạt từ nhiệm. Giám mục Giuse Đỗ Quang Khang, hiện là Giám mục phó giáo phận, kế vị Giám mục Chính tòa giáo phận Bắc Ninh. Giám mục Giuse Đặng Đức Ngân được bổ nhiệm làm Phó Tổng Giám mục Giáo Phận Huế.
- 2 Tiến trình thảo luận giữa Việt Nam và Tòa thánh về một vị Đại diện Thường trực của Tòa thánh tại Việt Nam đã kéo dài từ nhiều năm. Cho đến nay, Đại diện không Thường trú của Tòa thánh tại Việt Nam là Tổng Giám mục Marek Zalewski, 60 tuổi, người Ba Lan; ngài hiện là Sứ thần Tòa Thánh (tương đương với Đại Sứ) tại Singapore. Đây là kết quả từ quá trình trao đổi của Nhóm công tác hỗn hợp Việt Nam – Vatican suốt 14 năm qua, từ năm 2009 đến nay, dựa trên những tiến triển trong các quan hệ giữa Việt Nam và Tòa thánh cũng như những đóng góp tích cực của cộng đồng Công giáo Việt Nam.
- 3 Các đoạn trích dẫn từ nguồn: <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/viet-nam-va-toa-thanh-ky-ket-thoa-thuan-ve-quy-che-cua-dai-dien-thuong-tru-cua-toa-thanh-tai-viet-nam-52282>
- 4 Nguồn: <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/thu-duc-giao-hoang-phanxico-gui-cong-doan-cong-giao-viet-nam-nhan-dip-cong-nhan-thoa-thuan-ve-qui-che-cho-dai-dien-thuong-tru-cua-toa-thanh-va-van-phong-dai-dien-thuong-tru-cua-toa-thanh-tai-viet-nam-52714>
- 5 Nhật Khôi, (2023). “Cơ hội phát triển ngành hàng Halal cho doanh nghiệp Việt Nam”. Đăng trên trang <https://congthuong.vn/co-hoi-phat-trien-nganh-hang-halal-cho-doanh-nghiep-viet-nam-266967.html>, ngày đăng tải 15/8/2023, ngày truy cập 19/11/2023.
- 6 <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-ton-giao/hoc-vien-cao-dai-tien-thien-khai-giang-khoa-i-post05q07O9aZ8.html>, ngày đăng tải 10/2/2023, truy cập 25/12/2023.
- 7 <https://baotayninh.vn/nhung-thay-thuoc-thien-nguyen-a155488.html>, đăng tải 3/3/2023, truy cập 26/12/2023.

- 8 Sỹ Đông, (2023). “7 điểm nhóm hệ phái “Hội thánh của Đức Chúa Trời” tại TP. HCM hoạt động ôn hòa”, trên trang <https://thanhvien.vn/7-diem-nhom-he-pha-hoi-thanh-cua-duc-chua-troi-tai-tphcm-hoat-dong-on-hoa-18523082520491884.htm>, đăng tải ngày 26/8/2023, truy cập 19/11/2023.
- 9 <https://vtc.vn/ban-ton-giao-chinh-phu-hoi-thanh-duc-chua-troi-me-mang-danh-ton-giao-nhung-ban-chat-ta-giao-ar807932.html> , ngày đăng tải 24/7/2023, truy cập 19/11/2023.
- 10 Ngăn chặn các hành vi lợi dụng tín ngưỡng truyền bá mê tín dị đoan, lừa đảo, đăng trên <https://nhandan.vn/ngan-chan-cac-hanh-vi-loi-dung-tin-nguong-truyen-ba-me-tin-di-doan-lua-dao-post760198.html>, ngày đăng tải 30/6/2023, truy cập 19/11/2023.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đại Dương (2023), *Những thầy thuốc thiện nguyện*, trên trang <https://baotayninh.vn/nhung-thay-thuoc-thien-nguyen-a155488.html>,
2. Sỹ Đông (2023), *7 điểm nhóm hệ phái “Hội thánh của Đức Chúa Trời” tại TP. HCM hoạt động ôn hòa*, trên trang <https://thanhvien.vn/7-diem-nhom-he-pha-hoi-thanh-cua-duc-chua-troi-tai-tphcm-hoat-dong-on-hoa-18523082520491884.htm>, đăng tải ngày 26/8/2023, truy cập 19/11/2023.
3. Hội đồng giám mục Việt Nam (2023), <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/thu-duc-giao-hoang-phanxico-gui-cong-doan-cong-giao-viet-nam-nhan-dip-cong-nhan-thoa-thuan-ve-qui-che-cho-dai-dien-thuong-tru-cua-toa-thanh-va-van-phong-dai-dien-thuong-tru-cua-toa-thanh-tai-viet-nam-52714>.
4. Nguyễn Huệ (2023), *Ban Tôn giáo Chính phủ: Hội thánh Đức Chúa Trời Mẹ mang danh tôn giáo nhưng bản chất tà giáo*, trên trang <https://vtc.vn/ban-ton-giao-chinh-phu-hoi-thanh-duc-chua-troi-me-mang-danh-ton-giao-nhung-ban-chat-ta-giao-ar807932.html> , ngày đăng tải 24/7/2023, truy cập 19/11/2023.
5. Nhật Khôi (2023), *Cơ hội phát triển ngành hàng Halal cho doanh nghiệp Việt Nam*, trên trang <https://congthuong.vn/co-hoi-phat-trien-nganh-hang-halal-cho-doanh-nghiep-viet-nam-266967.html>, ngày đăng tải 15/8/2023, ngày truy cập 19/11/2023.
6. Phúc Quân, *Ngăn chặn các hành vi lợi dụng tín ngưỡng truyền bá mê tín dị đoan, lừa đảo*, trên trang <https://nhandan.vn/ngan-chan-cac-hanh-vi-loi-dung-tin-nguong-truyen-ba-me-tin-di-doan-lua-dao-post760198.html>, ngày đăng tải 30/6/2023, truy cập 19/11/2023
7. Quốc Thắng (2023), *Người xưng “đại đức Thích Tâm Phúc” bị bắt*, trên trang <https://vnexpress.net/nguoi-xung-dai-duc-thich-tam-phuc-bi-bat-4685713.html>
8. Hồng Thủy (2023), *Việt Nam và tòa thánh ký kết thoả thuận về quy chế của đại diện thường trú của tòa thánh tại Việt Nam*, trên trang <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/viet-nam-va-toa-thanh-ky-ket-thoa-thuan-ve-qui-che-cua-dai-dien-thuong-tru-cua-toa-thanh-tai-viet-nam-52282>.

9. Chu Văn Tuấn (cb) 2023, *16 tôn giáo ở Việt Nam hiện nay từ góc nhìn Tôn giáo học (Đề án hỗ trợ thông tin, tuyên truyền về dân tộc, tôn giáo)*. Nxb KHXH, Hà Nội.
10. Đoàn Việt (2023), *Học viện Cao Đài Tiên Thiên khai giảng khoá I*, trên trang <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-ton-giao/hoc-vien-cao-dai-tien-thien-khai-giang-khoa-i-post05q07O9aZ8.html>, ngày đăng tải 10/2/2023, truy cập 25/12/2023.
11. Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Đời sống tôn giáo Việt Nam đương đại: đời sống Phật giáo”, Hà Nội, 2020
12. Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Đời sống tôn giáo Việt Nam đương đại: đời sống Công giáo, Tin Lành”, Hà Nội, 2021
13. Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Đời sống tôn giáo Việt Nam đương đại: đời sống các tôn giáo nội sinh”, Hà Nội, 2022
14. Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Đời sống tôn giáo Việt Nam đương đại: đời sống các tín ngưỡng ở Việt Nam”, Hà Nội, 2023
15. <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-ton-giao/hoc-vien-cao-dai-tien-thien-khai-giang-khoa-i-post05q07O9aZ8.html>, ngày đăng tải 10/2/2023, truy cập 25/12/2023.

Abstract

BELIEF AND RELIGIOUS LIFE IN VIETNAM IN 2023: TYPICAL EVENTS AND POLICY RECOMMENDATIONS

Chu Van Tuan

Institute for Religious Studies, VASS

There were many outstanding religious events during the year 2023 such as the introduction of the White paper on religion by the Government Committee for Religious Affairs, the upgradation of diplomatic relations between Vietnam and the Vatican, the United States Department of State’s designation to place Vietnam on the Special Watch List Countries in regard to the matter of religious freedom, etc.. Belief and religious life are diverse with many manifestations in different aspects. The article analyzes some outstanding events in belief and religious life in Vietnam in 2023, and on that basis, it shows some policy suggestions. The article also summarizes the theoretical and practical issues in order to provide timely policy advices.

Keywords: Belief and religious life; religion; Vietnam; typical events; policies; 2023.